



נשיא ומייסד  
הרב שאול ישראלי זצ"ל



מופק בסיוע של:  
ההסתדרות הציונית העולמית  
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

# חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

## פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ תְּרוּמָה תשע"ט

### על לאומיות וקדושה או

### מה הקשר בין המפקד לבין קניית הר המוריה. חלק ה'

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

על הקשר בין המפקד שפקד יואב את העם בפקודת דוד, לבין קניית גורן ארוונה היבוסית, מה שנקרא בידי חז"ל 'הר הבית', הקשינו בדברינו לפרשת בא, פרשת בשלח, פרשת יתרו ופרשת משפטים.

ננסה להסביר את הקשר בין שני המאורעות החשובים הללו, למאורע אחר חשוב לא פחות, עקידת יצחק. בדיקה לשונית ועניינית של פרק כ"ב בספר בראשית, העוסק בעקידה, מול פרק כ"ד בשמו"ב ופרק כ"א בדבה"א, מגלה קשרים מאוד חזקים.

נביא מספר דוגמאות:

בשתי הפרשיות הקב"ה שלח את אברהם ודוד לבנות מזבח ולהקריב עליו במקום מסוים.

בבראשית (ט): "וַיָּבֵאוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לֹו הָאֱלֹהִים וַיִּבְנֶן שָׁם אֲבִרְהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ... בשמו"ב (כה) כתוב: "וַיִּבְנֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה".

בבראשית (יג): "וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה", בשמו"ב (כה): "וַיַּעַל עֹלֹת".

אברהם קבע לדורות (יד): "וַיִּקְרָא אֲבִרְהָם שֵׁם הַמְּקוֹם הַהוּא יִקְרָא יְרָאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר יִקְרָא יְרָאָה", דוד קבע לדורות (דבה"א כ"ב א): "וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בֵּית יִקְרָא הָאֱלֹהִים וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל". גם הראיה מודגשת מאוד בשמו"ב (פסוקים יג, יז, כב).

אברהם השכים קום (ג): "וַיִּשְׁכַּם אֲבִרְהָם בַּבֶּקֶר", כך גם דוד (יא): "וַיִּקַּם דָּוִד בַּבֶּקֶר".

בשתי הפרשיות נזכרים הביטויים הבאים בראשית (ד): "בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי", בשמו"ב (יג) "שְׁלֹשַׁת יָמִים". בבראשית (ג): "עֲצִי עֹלָה", בשמו"ב (כב): "לְעֹלָה... לְעֲצִים".

גם העיר באר שבע נזכרת בשני הפרקים, בראשית (יט) שמו"ב (ב).

גם המלאך תופס מקום מרכזי בשני האירועים: בבראשית (יא): "וַיִּקְרָא אֱלֹו מְלָאךְ יִקְוֶק מִן הַשָּׁמַיִם...", בשמו"ב (טז): "וַיִּשְׁלַח יְדֹ הַמְּלָאךְ יְרוּשָׁלַם...".

כאשר שלמה המלך בנה את בית המקדש בירושלים, הכתוב מציין במפורש את הקשר בין שתי הפרשיות: "וַיִּקְהַל שְׁלֹמֹה לְבָנוֹת אֶת בֵּית-יִקְוֶק בִּירוּשָׁלַם בְּהַר הַמִּזְרֵיָה אֲשֶׁר נִרְאָה לְדָוִד אֲבִיהוּ אֲשֶׁר הָכִין בַּמְּקוֹם דָּוִד בְּגֵרֶן אֲרָנָן הַיְבֹוֹסִי" (דבה"ב ג' א).

הרמב"ם גם מדגיש מאוד קשר זה. וז"ל בהלכות בית הבחירה (פ"ב ה' א-ב): "המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר זה מזבח לעולה לישראל, ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר ולך לך אל ארץ המוריה ונאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית יי בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדוד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסית. ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארוונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק".

בשבוע הבא, נעמיק עוד יותר וננסה לגלות שרשים מכוסים הטמונים במקום קדוש זה, שבע"ה, בקרוב בימינו, נזכה שוב לחזות בבניינו.

<p>לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר</p>	<p>לע"נ גב' אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

# סוגיות משפטיות מודרניות בתנ"ך

מאת: הרב אהרן פלדמן

## "אתה וציבא תחלקו השדה": הכרעה בספקות במציאות עמומה, ופיצוי לפי הסתברות

בסופו של מרד אבשלום מכריע דוד המלך בין טענות מפיבושת ועבדו ציבא, ופוסק כי השניים יחלקו בשדה של מפיבושת. חז"ל מתחו ביקורת נוקבת על החלטתו של דוד, וקבעו כי באותה שעה נגזר שחצי מהמלכות תיקרע מבית-דוד.

מדוע סבר דוד שיש לחלק את השדה? מה היה חטאו?

סוגיה זו נושקת להכרעות הלכתיות במצבי ספק: מתי פוסקים כי "המוציא מחבירו עליו הראיה", ומתי "יחלוקו"?

גם בשנים האחרונות, המשפט המודרני מתמודד עם מצבים של עמימות עובדתית, ונקרע בין שני כללי הכרעה: "מאזן ההסתברות" ו"פיצוי לפי הסתברות".

בשאלות אלו ואחרות עסקנו במסגרת השיעור בכולל יום שישי ב"ארץ חמדה".

### כאן ניתן לצפות בהקלטת השיעור ובדפי המקורות

## הלכה פסוקה

### תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

### פיצוי על עיכוב בעבודת קבלן

'ארץ חמדה גזית' ירושלים/טבת תשע"ז/תיק 76045-1

דיינים: הרב עדו רכניץ, הרב עקיבא כהנא, הרב דורון אלון

**המקרה בקצרה:** הנתבעת רכשה נכס לצורך השכרתו, וביקשה להקים בו סככה, היא שכרה את שירותי התובע שהוא מסגר בהכשרתו, לביצוע עבודות מסגרות ובניית סככה וסוכם ביניהם על תשלום של 260,000 בתוספת מע"מ. בחוזה שבין הצדדים סוכם כי סיום העבודה יהיה בתוך חודש וחצי מיום חתימת ההסכם. בסופו של דבר התובע מסר את הסככה רק כשלושה חודשים וחצי לאחר תחילת העבודה, ובשל כך הנתבעת לא שילמה לו 72,149 ₪ משכרו בתוספת מע"מ. בתגובה הנתבע הגיע עם מנוף כדי לפרק את הסככה, ורק לאחר התערבות משטרה כנגדו הוא חדל מכך.

התובע דרש את מלוא שכרו, בנוסף, טען התובע, שמגיעה לו תוספת תשלום עבור שינויים, תוספות ושימוש הנתבעת בציוד של התובע. לגבי איחור בזמנים הוא טען שהוא נאלץ לחכות להתייבשות הבטון (שלא בוצע על ידו), וכן שהוא לא היה אמור לעבוד בימי גשם ובימי חגים. לאור כל הנ"ל התובע טען שלא איחר במסירת העבודה.

הנתבעת טענת כי התובע סיים את העבודה באיחור של חודשיים וחצי, ובכך גרם נזק לנתבעת שכבר חתמה על חוזה להשכרת הסככה, חוזה שהתובע היה מודע לו. התובע עיכב את הפרויקט כשחייבה שלא לצורך להתייבשות הבטון, וגם בהמשך, כאשר התובע לא הסכים לעבוד במקביל לפועלים ערבים בשטח, התנגדות שחייבה את הנתבעת לשכור פועלים יהודים יקרים יותר. הנתבעת דורשת פיצוי על אובדן שכר דירה בסך 30,000 ₪ עבור קרוב לחודשיים, וכן עבור עילות נוספות.

**פסק הדין:** על הנתבעת לשלם לתובע סך של 40,515.32 ₪.

### להלן מקצת מנימוקי פסק הדין:

#### א. איחור במסירה

התובע איחר ביותר מחודש, לטענת התובע הוא המתין שבועיים עד שהבטון יתייבש על מנת שהוא יוכל להתחיל לעבוד. לטענת הנתבעת הסיבה האמתית לדחייה היא בגלל שהתובע עסק בעבודות אחרות.

בית הדין קיבל את טענת התובע. בניגוד לסיכום בחוזה, יציקת הבטון לא נעשתה מיד לאחר חתימת החוזה. אמנם, גם לאחר השלמת היציקה התובע לא החל לעבוד מייד בטענה שהבטון טרם התייבש. בית הדין קבע שגם אם הנתבעת צודקת שהסיבה לעיכוב היתה שהתובע עבד במקום אחר, אין בכך כל פגם. כיוון שהתובע בהיותו קבלן היה רשאי לקבל עבודות אחרות ולא היה אמור להמתין להתחלת העבודה בחוזר מעש.

בית הדין קיבל את טענת הנתבעת שהתובע התחייב לסיים את העבודה תוך חודש וחצי ודחה את טענת התובע שהכוונה היתה ל-45 ימי עבודה. אולם, כיוון שהנתבעת גרמה לעיכוב בהתחלת העבודות, נמצא שהעבודות שנדחו החלו סמוך לחגים ולימי הגשמים. ממילא, התובע זכאי לקבל הארכה בגין ימי החגים והגשמים. למרות כל זאת, מסקנת בית הדין היתה שהתובע ביצע את המסירה באיחור של 19 ימים.

### ב. חיוב קבלן בגין איחור במסירה

כעת נשאלה השאלה מה הפיצוי המגיע לנתבעת?

הגמרא (בבא מציעא עג ע"ב) קובעת שאם אדם שלח שליח לקנות יין, והשליח לא קנה, על השליח לפצות את המשלח על מניעת הרווח שנגרמה לו מכל שלא קנה יין בזול. השיטה מקובצת שאל במה דין זה שונה מ"מבטל כיסו של חברו" שהוא פטור? וענה שחלק מהשליחות השליח התחייב גם לשלם על מניעת רווח. נתיבות המשפט (שו, ו) למד מדבריו שפועל שלא עמד בהתחייבות למעסיק חייב לשלם עבור מניעת הרווח של המעסיק. בעניין זה ישנה מחלוקת גדולה (נספח לפס"ד ארץ חמדה גזית 75027 ובפס"ד ארץ חמדה גזית 71082), אולם, במקרה של אובדן דמי שכירות של מבנה, שהם רווח ברור, יש לחייב את השוכר. לפיכך, בית הדין חייב את התובע בסך 10,800 ₪ על אובדן דמי שכירות של ימי האיחור. ובנוסף, בסך 2,000 ₪ שהוא חלק מהקנס שהנתבעת שילמה לשוכר שהתובע אחראי לו.

## למעבר לפסק הדין המלא

<p>לע"נ מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
<p>לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>			

# שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Raanana, Israel

רעננה, ישראל

ניסן, תש"ן

## דחיית מילה הכרוכה בחילול שבת

### שאלה

תינוק שנולד בלידה רגילה ויום מילתו בשבת. המוהלים באותה עיר אינם מוכנים לשבות באזור מגוריו, ועקב המרחק אין גם אפשרות שיבוא המוהל לברית וישוב לביתו. אבי הנימול הציע לבוא אל המוהל ולקיים את הברית באולם הקרוב לבית המוהל. אך המוהל סירב, עקב חילול השבת הצפוי ע"י משפחת הנימול ואורחיהם. האם בנסיבות המתוארות לעיל, יש לדחות את הברית ליום חול או לקיימה במועד?

### תשובה

בשו"ע – אורח חיים סימן של"א, א' – נפסק: "עושים כל צרכי מילה בשבת, מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו כמו". והיינו כל הפעולות הקשורות ישירות למצוות מילה בזמנה, וכנפסק בסעיף ד': "מילה שלא בזמנה – אינה דוחה שבת". אולם פעולות שאינן קשורות ישירות למצוות המילה אינן דוחות את השבת, וכנפסק בסעיף ו': "מכשירי מילה, שאפשר לעשותם מערב שבת, אינם דוחים את השבת. לפיכך אם לא הביא איזמל למילה מערב שבת – לא יביאנו בשבת, אפילו במקום שאין בו אלא איסור דרבנן, שהעמידו חכמים דברים במקום כרת". וכתב ה"בית יוסף", שכמו כן אסור להוציא התינוק אל האיזמל, אף במקום שאין בו אלא איסור דרבנן<sup>1</sup>. מהאמור לעיל ברור, שאין לעבור אף על איסור דרבנן בהבאת התינוק למקום המילה. הוראת הרבנות הראשית<sup>2</sup> היא:

אם התינוק יובא למקום הברית ללא חילול שבת – יש למולו בזמנו, אף שידוע שישנם אורחים שיגיעו בשבת, ושישנה אפשרות שיחללו השבת בזמן הסעודה בתזמורת וצילומים וכדומה. אולם אם ידוע שהתינוק יובא למקום הברית תוך כדי חילול שבת – אין לקיים את הברית בשבת, אף שהתוצאה היא דחיית מצוות עשה של מילה בזמנה<sup>3</sup>.

ולפיכך בנסיבות המתוארות בשאלתך:

- אם ידוע בוודאות, שקיום הברית באולם הקרוב לבית המוהל, יהא קשור בהבאת התינוק ברכב בשבת – אין לקיים את הברית בשבת.
- אם התינוק יגיע לאולם הני"ל, ללא חילול שבת, כגון – שהוריו ישבתו עימו במקום הסמוך לבית מוהל – יש למולו בזמנו, אף אם ידוע, שאורחי משפחת הנימול יגיעו לברית המילה ברכב בשבת. מכל מקום מן הראוי למוהל (וכן לרב כשמוזמן

להשתתף), להסביר להורים עד כמה חשוב להצלחת התינוק וגידולו המוצלח, שתהא כניסתו לברית בדרך שלא תהא כרוכה בחילול שבת.  
 בזמן המילה אין להתיר פעולות הכרוכות בחילול שבת, כגון – צילום או נגינה.  
 3. חל ברית המילה בשבת, ואין שם מוהל אלא בעיר אחרת, האב – שמצוותו לקיים המילה בזמנה – אינו יכול לחייב את המוהל לשבות במקומו. אלא אם כן, ישלם לו פיצוי מלא עבור טרדתו.<sup>4</sup>

<sup>1</sup> ב"י, אורח חיים סימן של"א, סוף ד"ה ומ"ש לא יביא בשבת. והביאו המגן אברהם בס"ק ה'.

<sup>2</sup> כפי שנאמרה ע"י הרב מרדכי ששון, המפקח על המוהלים, בכנס שנערך בחדש שבט ה'תש"ן.

<sup>3</sup> החיוב למול את הבן מוטל על האב, והמוהל עושה שליחות האב. אם בכדי למולו מביא את הילד בדרך אסורה, האב עובר באיסור שלא הותר גם לשם מצוות מילה בזמנה. פשוט שבמצב כזה אין לאב לעשות זאת, וממילא המילה נדחית ליום המחרת כפי הוראת ההלכה לאב. במקרה זה אסור למוהל להיעשות שלוחו של האב למולו בשבת. ואם עושה כן, עובר על "לפני עיוור" מן התורה. כשהציבור, או אולי גם אבי התינוק, יבואו לחילולי שבת בעקיפין ע"י קיום הברית בשבת, יש מקום לדיון אם על המוהל להימנע מלקיים המצווה. שיש מקום לומר, שהמוהל עושה את שלו מכח המצווה המוטלת על כל מי שיודע למול, והרי לפניו המצווה למול ילד החייב במילה ביום השבת(א\*). או שעליו להימנע כדי להצילם מאיסורים חמורים (ב\*). אבל בשום פנים, אין מקום להתיר במקרה שכדי למולו מביאים את התינוק בעצמו ע"י חילול שבת.

<sup>4</sup> כך הורה הגר"ש ישראל, ואלה דבריו :

- א. המצווה מעיקרא עומדת על האב. אם אין מוהל במקום וניתן להביאו לשבות במקום, חייב האב בהוצאות של התגוררות המוהל במקום בצורה סבירה. וכן, במקרה שהמוהל צריך לשם כך לעזוב את משפחתו – שכרוך בסבל מסויים שלו ושל משפחתו – יש להעריך זאת בהערכה נכונה, ואף זה צריך האב לשלם.  
 הנימוק לזה: גם אם את עצם המילה עליו לבצע בחינם, – על זה נאמר: "מה אני בחינם אף אתה בחינם" (ג\*), הרי מה שכרוך מסביב לזה, כלומר, ההוצאות הכרוכות בכך חייב האב לשלם וזה מבואר ברמב"ן, בתורת האדם, בעניין רופא (ד\*). גובה ההוצאות שהאב מחוייב להוציא בזה, מבואר ברמ"א (ה\*). (זה כמובן יכול להיעשות ע"י האב בכיוון ההפוך. כלומר, ע"י הבאת התינוק למקום מגוריו של המוהל, לפני השבת).  
 כל עוד המצווה מוטלת על האב, אין להעביר את המצווה אל בית הדין (ו\*) ולא להטילה על המוהל עצמו. גם אם ידוע מראש, שאין האב מוכן לקבל על עצמו את ההוצאות כפי שפורטו לעיל – אין אף אחד אחר מחוייב בזה. (פרט, אולי, לכוף את האב לכך – אם הדבר ניתן. אבל אם אין זה ניתן – אין זה יכול לשמש עילה, לחייב את בית הדין או המוהל בכך).  
 חובת בית הדין – וכן, של המוהל – אינה חלה במקרה מעין זה, אלא ביום חלות המצווה. כשהתינוק לפנינו, והוא חייב במילה, ואינו נימול ע"י מי שחובתו בכך. היינו, ביום שבת עצמו. אך אז, הרי אין הדבר לא בידי בית דין ולא בידי המוהל, שאינם במקום. על כן, בהכרח שזה ידחה ליום ראשון.  
 ב. אם האב הוא חסר אמצעים, באופן שאין עליו החובה להוציא את ההוצאות, אזי המצווה חלה עוד לפני השבת, על בית הדין ועל המוהל. מאחר, וכאמור, המוטל על המוהל בהיותו המומחה והבקי בזה – הוא עצם מעשה המילה, מכל מקום, ההוצאות הכרוכות בכך – כולל טרחת היעדרו מהבית וכו' – זה אינו מוטל דווקא על המוהל. ובזה, חובת בית הדין לדאוג, ע"י הטלת החיוב על כל בני המקום. (ואולי משום זה, נזכר בזה חובת בית הדין (ו\*). שהרי עצם המילה היא כמבואר בפוסקים – על המוהל עצמו).  
 ג. נראה שבמצב כזה – שהציבור משתתף בהוצאות – ראוי שיראו זאת כמתנה לאבי הבן, כדי שייחשב שהוא קיים המצווה, ולא ייראה כקיום המצווה ע"י בית הדין או המוהל. (וכמה הבדלים להלכה בדבר, ואין מקום להאריך).  
 ד. על חיוב המוהל במקום שישנם כמה מוהלים: יש עוד לדון, אם במצוות עשה זו המוטלת על כל היודעים והבקיאים – הנמנע מלקיים, (גם אם כולם מונעים עצמם בטענה שילך למוהל אחר), האם כל אחד עובר או לא (ז\*). כן יש לדון על חובת המוהל למול בעוד החובה על האב, והוא אינו משמש אלא כשלוחו. דחובת בית הדין והמוהל, אינה אלא כשהאב מנוע או נמנע, דאז נחשב המוהל כמקיים המצווה ולא רק כשליח. וחובת המוהל לא מצינו, כשעושה זאת רק בשליחות (יש להאריך (ח\*) ואין כאן מקומו). כאמור, זוהי דעת הגר"ש ישראל. ועיין עוד בשו"ת לבוש מרדכי, סימן כ"ט.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,  
 הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל  
 ראשי הכולל

גם אני מאשר:  
 הרב שאול ישראלי

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
אלעזר יוסף בן חנה ליבא	רועי משה אלחנן בן ג'ינה דב'ה	יוסף (יוסי) בן חנה
מאיר בן דינה ציפורה	יאיר מנחם בן יהודית חנה	דוד חיים בן רסה Rassa
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה	רפאל ישי בן צפורה פייגא	יוסף בן רחל חלילי
נחמה צביה בת שושנה בריינא	ניר רפאל בן רחל ברכה	נתנאל בן שרה זהבה
ברכה בת מרים רחל	איילת חן בת שולמית	נעמי בת אסתר
	מאירה בת אסתר	
בתוך שאר חולי עם ישראל		